

UITGEZONDERD. PRESENTEERT

GeSMOOR

Educatieve voorstelling

Thema: roken

Lesmateriaal

1ste en 2de graad secundair onderwijs

GeSMOOR

1 op de 100 twaalfjarigen rookt dagelijks, bij dertienjarigen is dat al gestegen naar 6%, onder veertienjarigen 16%, onder vijftienjarigen 28% en van alle negentienjarigen rookt 42% dagelijks. Als je eenmaal rookt, stop je er maar moeilijk mee. Het is dan ook bijzonder belangrijk om de jongeren zo vroeg mogelijk te wijzen op de gevaren van een sigaret.

In deze voorstelling volgen we Tom. Tom was geliefd door vrienden en familie, populair in zijn voetbalclub, tot op het moment dat er iets verandert. Tom rookt.

Door de bijzonder vernuftige structuur van de voorstelling leren we twee Tommen kennen. Waar Tom het publiek aanspreekt als een niet-roker, neemt hij ons mee naar de tijd als 'roker'. Zo krijgen de jongeren heel duidelijk te zien wat het effect van roken kan zijn op lichaam, sociale relaties en gezondheid. Aan hen de keuze welke Tom ze verkiezen... Tom besliste alvast voor zichzelf.

OVER DEZE LESMAP

Beste directie,
Beste leerkracht,

Eerst en vooral wensen wij u te bedanken voor uw interesse in onze educatieve voorstelling GeSMOOR. In deze lesmap vindt u lessuggesties om na het zien van de educatieve voorstelling GeSMOOR thema's zoals roken, gezondheid, relaties en vriendschap klassikaal te bespreken op een interactieve en leuke manier.

Theater-productiehuis Uitgezonderd. biedt deze voorstelling over roken aan aan jongeren tussen de 11 en 14 jaar.

Deze lesmap werd verzorgd door De Sleutel. Via deze lesmap bieden we leerkrachten de mogelijkheid om het thema dat het desbetreffende theaterstuk omvat en de problematiek die het met zich meebrengt, te verwerken.

INLEIDING LESMATERIAAL

Vergeef het ons, maar theater-productiehuis Uitgezonderd. is ontstaan uit een kinderlijk egoïsme. We brengen namelijk voorstellingen die we zelf als kind of tiener graag hadden gezien. Het op een alternatieve manier aanbrenge van onderwerpen waarmee jongeren vaak geconfronteerd worden, kan naar onze mening een grote impact hebben op de visie die de jongeren hebben op deze thema's. Het verwerken van een gevoelig thema in een voorstelling, maakt het bespreken van dit onderwerp na het zien van de voorstelling gemakkelijker en toegankelijker. En dit zowel voor de leerlingen als de leerkracht. Het aanbieden van de educatieve voorstelling is dus een hulpmiddel om de confrontatie van jongeren met deze onderwerpen minder onaangenaam en bedreigend te maken.

Het lesmateriaal heeft als doel de leerkracht de mogelijkheid te geven samen met haar of zijn leerlingen op een meer toegankelijke manier gesprekken aan te gaan over thema's zoals pestgedrag, relaties en vriendschap.

Het nazorgpakket bestaat uit enkele lessuggesties (opdrachten) die de leerkracht samen met de leerlingen onder handen kunnen nemen. Deze lesmap voorziet op een creatieve manier de leerlingen van de nodige didactische raadgevingen rekening houdend met de vakoverschrijdende eindtermen. Hiermee pogen we niet enkel leerlingen iets bij te brengen over aangaande thema's, maar streven we eveneens de taalvaardigheid, culturele vorming en psychosociale vaardigheden te bevorderen.

Wij wensen u een fijne voorstelling en een leerrijke nabespreking. Het pedagogisch team van Uitgezonderd.

Les 1: Nabespreking theatervoorstelling

Over de les eerst dit

Leerlingen worden door het spel van de acteur meegevoerd in een emotioneel verhaal. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen na de toneelvoorstelling open staan voor een discussie over het thema. Dat is juist ook de meerwaarde van het werken met een toneelstuk.

Goed om weten

We stellen in deze les vier activiteiten voor. Kies één of twee activiteiten die het best aansluiten bij het niveau en de interesse van de leerlingen.

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- horen de mening van anderen over het toneelstuk
- denken na over het verband tussen het toneelstuk en hun eigen leefwereld
- vormen hun eigen mening over een paar cruciale vraagstukken rond tabakgebruik
- kunnen manieren van stoppen met roken opnoemen
- kunnen valabele argumenten aanhalen bij het bespreken van een opgegeven stelling

Je hebt nodig

- Bijlage: *leerlingendocument* 'Reflectievragen bij GESMOOR'
- Bijlage: *leerkrachtendocument* 'Presentatie met stellingen'

Lesverloop

Activiteit 1: Individuele verwerking – gesprek in koppels

Geef de leerlingen tijd om individueel de zinnen aan te vullen Bijlage GESMOOR 2. Nadien vergelijken ze in koppels hun antwoorden. Als je ziet dat een aantal groepjes uitgepraat raakt, geef je er de volgende opdracht bij: omcirkel in overleg één aanvulling die je in de grote groep verder wil toelichten. Spreek af hoe je dat gaat presenteren.

1. Ik vind dat Tom verantwoordelijk is voor de problemen die hij veroorzaakt heeft omdat...
2. Ik herken mezelf het meest in het personage van? (Tom, Tine, de papa van Tom,...

3. Ik vond het toneelstuk grappig/herkenbaar/pijnlijk/belerend omdat...
4. Ik heb begrip voor het gedrag van Tom omdat...
5. Wat ik anders zou doen als ik Tom zou zijn is...
6. Ik vind dat men beter een toneel zou maken over de gevaren van alcohol i.p.v. de gevaren van tabak omdat...
7. Wat ik nog aan Tom wil zeggen is...
8. Wat ik nog aan Tine wil zeggen is...
9. Wat me het meest bijblijft na het zien van het toneel is...
10. Na het zien van het toneel heb ik vooral het gevoel...
11. Wat ik zou doen, als ik de broer (de zus) van Tom was...
12. Wat ik charmant vind aan Tom is...
13. Wat ik ergerlijk vind aan Tom is...
14. Wat ik charmant vind aan Tine is...
15. Wat ik ergerlijk vind aan Tine is...
16. Waar ik de hoofdrolspeler kan bijtreden is...
17. Waar ik het niet mee eens ben met de hoofdrolspeler is...
18. Op welke manier komt het decor overeen met de inhoud van het stuk?
19. Mijn mening over roken...
20. De beste manier om te stoppen met roken is...
21. Stoppen met roken is een kwestie van karakter omdat...
22. Ik erger me dood aan roken omdat...
23. De beste manier om te stoppen met roken is...
24. Ik vind onze maatschappij hypocriet: roken wordt overal verbannen, maar de auto's met hun fijn stof mogen nog overal rijden...
25. Wat ik niet geloofwaardig vind aan het toneel is....

Activiteit 2: Verwerking van de antwoorden in een Binnen/Buiten Kring

Indien je op korte tijd veel interactie wenst, kun je de didactische structuur Binnen/Buiten Kring gebruiken om de antwoorden van activiteit 1 te bespreken. Dan laat je het bespreken in koppels natuurlijk vallen.

1. De leerlingen vormen tweetallen. Van elk tweetal gaat één van de leerlingen in een kring staan, met het gezicht naar buiten gericht.
2. De overgebleven leerlingen gaan op zoek naar hun partners en gaan tegenover hen staan (de groep is nu opgesteld in twee concentrische kringen). Alle

leerlingen hebben hun antwoorden van bijlage reflectievragen bij GESMOOR bij zich.

3. De leerlingen in de binnenste kring stellen de leerlingen in de buitenste kring één van de vragen (of lezen een van de aanvulzinnen voor) van bijlage reflectievragen bij GESMOOR. De buitenste kring geeft antwoord. De leerlingen van de binnenste kring kunnen nog even commentaar geven op het antwoord. Dit zal zeker niet uitgebreid zijn, aangezien het om een invuloefening gaat. Hij/zij kan zijn/haar collega ook prijzen om het mooie antwoord.
4. De partners wisselen van rol. De leerlingen in de buitenste kring stellen nu een vraag, luisteren naar het antwoord en geven commentaar op het antwoord.
5. Aangezien er een hele reeks vragen is, kunnen de leerlingen nog even doorgaan.
6. Na enige tijd geeft de leerkracht het signaal om te stoppen, vraagt stilte en geeft de opdracht aan de leerlingen van de buitenste kring om twee plaatsen door te schuiven.
7. Herhaling punten 3 – 4 – 5 – 6. Je kan de leerlingen vragen twee à drie maal door te schuiven.

Activiteit 3: Verwerking in een gesprekskring

Laat de leerlingen van gedachten wisselen over onderstaande vragen. Begin met één vraag en stel de bijvragen alleen maar als je aanvoelt dat de leerlingen ze nodig hebben. Ruimte voor uitwisseling van gedachten is belangrijker dan het afwerken van het lijstje. *(vriend en vriendin worden hier door elkaar gebruikt, maar we bedoelen telkens beide)*

Gevoelens

- Omcirkel de bijvoeglijke naamwoorden die volgens jou het best passen bij het hoofdpersonage en geef een woordje uitleg

Cool - Stoer - Naïef - Eenzaam - Zelig - Belachelijk - Marginaal
- Sterk - Moedig - Mooi

- Welke woorden passen bij jou na het zien van het toneelstuk? Geef een woordje uitleg.

Blij - Ontredderd - Boos - Verward - Op mijn gemak - Herkenbaar
- Gewoon belachelijk - Droef *(of nog een ander woord...)*

Eigen leefwereld

- Welke scène vond jij het meest herkenbaar? Wat vond je in die scène terug uit je eigen leefwereld? Wat was er anders dan wat je zelf meemaakte?
- Welke scène vond je het minst herkenbaar? Waarom?
- Is er een scène waarbij je dacht: hé, zo heb ik het nog nooit bekeken? Welke? Waarom?

Hoofdpersonage

- Op welke manier verklaart het hoofdpersonage zijn tabakgebruik? Kan je daar begrip voor opbrengen? Hoe sta jij tegenover de houding van het hoofdpersonage?
- Wat herken je van jezelf in het hoofdpersonage?

Citaten

Wat betekenen volgens jou volgende citaten?

- Ik nam mijn eerste sigaret toen ik 13 was. Want ja, hoe begint ge er anders aan? Er is niemand die naar de winkel gaat, een pakje koopt en start met roken. Neen, het begint altijd met een aangereikte sigaret....
- Wat ik wel snel merkte was dat ik heel wat vrienden verloor. Het is gek om te zien hoe een rokersclubje zich snel afscheidt van andere clubjes. Niet omdat we elkaar niet graag mogen, maar omdat je verplicht bent je af te zonderen.
- ... (bij het stoppen met roken) Maar geloof mij, tussen het zeggen en het doen zit er een heel groot verschil. Oh my god! Wat een hel! Na 3 uren repeteren zonder sigaret wou Tine de muziekinstallatie al naar mijn kop smijten en gig ik bij haar eens dat microstatief steken waar de zon niet scheen. We werden er zot en verschrikkelijk slechtgezind van.
- Nicotinepleisters! Ik heb nog nooit in mijn hele leven zoveel jeuk gehad van een pleister als van een nicotinepleister. Ik vond het verschrikkelijk! Toen ik dan ook nog eens duizelig werd was het voor mij genoeg....

Algemeen

- Wat zegt het decor jou?
- Probeer het toneelstuk eens samen te vatten voor je zus of broer van 9 jaar.
- Wat heeft dit toneelstuk met jou zelf te maken?
- Wat zal je van deze voorstelling het langst bijblijven?

Activiteit 4: Werkvormen voor een discussiespel

Kaartjes

Toon de Bijlage *leerkrachtendocument* 'Presentatie met quotes

Geef je leerlingen 2 kleurblaadjes. Eén groen: 'akkoord' en één rood: 'niet akkoord'

Je toont de stellingen en vraagt om ze akkoord of niet akkoord gaan met deze stelling. Nadat de kaartjes in de lucht zijn gehouden, laat je enkele leerlingen hun antwoord motiveren.

Zones

Een tweede mogelijkheid geeft wat meer beweging. Verdeel de klas in twee zones die je aanduidt met een bordje 'akkoord' en 'niet akkoord'. In het midden kun je een bordje leggen 'ik weet het niet'. In deze werkvorm moet de leerling echt op zijn of haar positie af stappen. Vraag naar de reden van hun keuze terwijl ze op hun positie staan. Bij een nieuwe stelling laat je de leerlingen eerst weer naar een centrale plaats komen, anders blijven ze te gemakkelijk bij hetzelfde antwoord...

Argumentatie

Tot slot kun je er ook een argumentatie-oefening van maken als je de akkoord en niet akkoord posities op stoelen tegenover elkaar laat zitten. Dat heeft maar zin als je veel tijd laat om de keuze te maken en de groepen hun argumenten laat voorbereiden. Ze kunnen een woordvoerder aanduiden.

Je pappenheimers kennende, kom je natuurlijk ook op andere stellingen die de tongen los kunnen krijgen. Let er dan op dat er in de stelling maar één standpunt zit. Je kunt de stellingen tonen, gebruik daarvoor Bijlage *leerkrachtendocument* 'Presentatie met quotes' Bij de presentatie staat ook de uitleg waarom deze stellingen bullshit zijn.

Quotes

- Van roken wordt je mager
- Roken helpt tegen de stress
- Vapen en shisha zijn gezond
- Sharing is caring, ook bij een sigaret
- Stoppen met roken is easy
- Eén sigaretje kan geen kwaad

Les 2: Quiz

Over de les eerst dit

Het spreek natuurlijk voor zich dat kennis alleen niet voldoende is om jongeren te weerhouden om te roken of tabak te gebruiken. Maar toch is kennis over het product tabak belangrijk.

Goed om weten

Er bestaan verschillende kennistest die je op het internet kan terugvinden. Via de website www.jellinek.nl ; www.desleutel.be ; Het is nog interactiever en spannender indien je de vragen via een programma als Kahoot aan de klas aanbied. Je krijgt onmiddellijk feedback en je weet onmiddellijk wie de kennis onder de knie heeft.

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- beleven plezier aan het spel
- maken kennis met informatie over tabak en roken

Je hebt nodig

- Een klaslokaal met computers waarop de leerlingen de quiz kunnen spelen
- Eén computer en de leerlingen gebruiken hun smartphone
- Unplugged – quizkaarten 1ste graad (je kunt deze kaarten bestellen via die Keure (<https://www.diekeure.be/nl-be/educatief/7976/unplugged-quizkaarten-1ste-graad>))
- Bijlage quizkaarten over tabak in pdf

Lesverloop

Activiteit 1: 12 quizvragen over tabak (1ste graad en 2de graad)

Deze oefening komt uit Unplugged 1ste graad – les 9. We nemen uit deze les enkel de quizvragen over tabak. Je deelt je klas in duo's in. Dat kan je doen aan de hand van een energizer.

Elk duo krijgt een of twee quizkaarten. Geef jouw leerlingen voldoende tijd om hun eigen kaartje goed door te lezen, zodat ze vlot kunnen vertellen waarom een antwoord juist of fout is.

Vraag de groepjes om tegenover elkaar plaats te nemen.

Nu start de quiz. Het ene team stelt zijn vragen aan het andere team en omgekeerd. De leerlingen noteren hun punten.

Indien de vragen van beide groepjes gesteld zijn, gaan de groepjes op zoek naar een nieuw groepje.

Activiteit 2: quiz met Kahoot (1ste en 2de graad)

De leerlingen gebruiken voor deze quiz hun smartphone. Je kunt ook de tablets van de school gebruiken. Zorg dat ze de app van Kahoot reeds gedownload hebben. Verschillende leerkrachten gebruiken vaker deze app. Open op het smartboard of via de pc de quiz.

Speel de quiz. Bespreek de antwoorden.

De uitleg van de antwoorden is te vinden in de handleiding Unplugged 2de graad blz. 53.

Activiteit 3: De quiz (www.jellinek.nl) (2de en 3de graad)

De leerlingen surfen naar www.jellinek.nl. Daar klikken ze 'alcohol en drug', vervolgens zoeken ze tabak, en tenslotte zoeken ze het woordje kennis en daarna staan de drie quizzes 'tabak gemakkelijk' 'tabak moeilijk' en 'tabak voor rokers'

Geef duidelijk aan dat het over een Nederlandse site gaat. Er kunnen dus lichte verschillen zijn met onze Belgische situatie.

Geef ook duidelijk aan dat de leerlingen de antwoorden aandachtig moeten lezen. Ze moeten kunnen verantwoorden waarom iets 'juist' of 'fout' is.

De leerlingen lossen de quiz individueel op of per twee. Nadien kun je nog een afrondend gesprek voeren. Wat heb je geleerd? Waar schrok je van? Waar ga je niet mee akkoord? Het is aan te raden deze vragen voor de quiz al eens te overlopen. Zo weten de leerlingen dat er nog feedback volgt.

Les 3: Tabak: ook een drug

Over de les eerst dit

Deze les is les 5 uit de lessenreeks Unplugged 1ste graad. De Sleutel ontwikkelde deze lessenreeks in samenwerking met zeven Europese partners in het project EU-DAP. In 2016 werden deze lessen herwerkt met de bedoeling ze toegankelijker te maken voor leerlingen uit de B-stroom en BuSO. Je kunt de handleiding en het leerlingenboekje voor deze lessenreeks bestellen bij die Keure (<https://www.diekeure.be/nl-be/educatief/7934/unplugged-handleiding-1ste-graad-digitaal>)

Lesdoelstellingen

De leerlingen

- denken na over de motieven die jongeren van hun leeftijd hebben om te roken
- bekijken motieven om te roken op een kritische manier
- zien in dat niet roken de beste keuze is?

U hebt nodig

- PC-klas of minimaal één PC op digibord
- Bijlage GESMOOR: wie spreekt de waarheid
- Bijlage – schoolcampagne tegen roken

Lesverloop

Activiteit 1: Wie spreekt de waarheid

Deze activiteit is gebaseerd op het spel 'De Drie Wijzen'. Om in de sfeer te komen kan je eerst de intro laten zien of een stukje uit een programma De Drie Wijzen uit de jaren 90. Je vindt dit makkelijk terug op YouTube.

Voor deze oefening kan je de PowerPoint presentatie in bijlage GESMOOR x gebruiken.

Je kan kiezen om de leerlingen individueel te laten antwoorden of in groepjes van twee, drie of vier. Geef de groepen die het juiste antwoord gaven één punt. Wie wordt de winnaar?

Doel is dat de leerlingen ervaren dat vaak algemeen aanvaarde ideeën gewoon onwaar zijn. Ze leren fabels van feiten te onderscheiden.

Activiteit 2: redenen om te gebruiken – Hoe is het zo ver kunnen komen?

Veel leerlingen hebben op deze leeftijd het gevoel dat ze nooit zullen roken. Meer zelfs, ze zijn er heilig van overtuigd dat ze dat nooit of te nimmer zullen doen! Laat hen maar even hun vinger opsteken. Toch rookt ongeveer een zesde van de klas regelmatig een sigaret wanneer ze 18 zijn... Hoe komt dat toch?

Verdeel de leerlingen in groepjes van 3. Indien mogelijk telkens groepjes met alleen meisjes of alleen jongens. Ze krijgen de begin- en eindzin van een verhaal.

Wat er tussenin is gebeurd moeten ze zelf uitvinden. Waar is het fout gelopen?

Startzin: 'Roken? Ik (13 jaar)? ik zal dat nooit doen hoor! Het stinkt en kost veel te veel geld...'

Eindzin: Ik kijk in de spiegel en zeg: 'Eindelijk 18 jaar! Dit wordt een superdag! Eerst vlug een sigaretje opsteken en dan gaan we feesten!'

U kan er als leerkracht voor kiezen de leerlingen het verhaal te laten neerschrijven (maximum één A4) of het te spelen. Kies een groepje uit dat zijn verhaal voorleest. Of, in het tweede geval, een groepje dat hun verhaal speelt.

Bespreek het verhaal:

- Wat zijn in het verhaal de triggers / de redenen om te starten met roken?
- Noteer de redenen op het bord.
- Vul aan met de redenen die de andere leerlingen hebben gebruikt in hun verhaal.
- Zijn ze verschillend afhankelijk van het geslacht? Hoe zou dit komen?

Lok discussie uit tussen jongens en meisjes.

- Stel de keuze voor de sigaret in vraag. Bekijk samen met de leerlingen het lijstje redenen om te roken, hebben zij hun doel bereikt? Zijn dit goede redenen om te roken?
- Hoe zouden ze anders kunnen reageren? Zouden ze hun verhaal een andere wending kunnen geven?

Als afronding schrijven de leerlingen de redenen die hen zou kunnen overhalen om te roken in hun leerlingenboekje, daarnaast schrijven ze de bedenkingen die ze hierbij hebben.

EN/OF alternatieve activiteit Ja, maar...!

Hang een foto op het bord waarop een jongere staat die rookt. Je kan er ook voor kiezen om er twee of drie op te hangen. Redenen om te gebruiken zullen immers niet voor elke persoon gelijk zijn.

Geef de leerlingen enkele post-its. Ze schrijven één reden om te roken per post-it en hangen die rond de betreffende foto. Probeer de redenen een beetje te groeperen, bijvoorbeeld positieve redenen bij elkaar (leuk, gezellig, lekker...) en negatieve redenen (groepsdruk, ongelukkig zijn...). Haal de dubbeltjes weg.

Het is goed om vooraf zelf ook al eens na te denken over mogelijke redenen om te roken. Zo kan je eventueel aanvullen.

Geef nu opnieuw post-its aan de leerlingen. Laat hen schrijven 'Ja maar...', dit aanvullen en laat ze de post-its ophangen bij de betreffende reden.

Bijvoorbeeld:

Omdat het lekker is... ja, maar een frisse cola is minstens zo lekker.

Omdat het stoer is... ja, maar die stinkende adem wil ik liever niet in mijn gezicht.

Als afronding schrijven de leerlingen de redenen die hen zou kunnen overhalen om te roken. Daarnaast schrijven ze de bedenkingen die ze hierbij hebben.

Activiteit 5: campagne pro of contra_Reclamespot voor de tabaksindustrie

Let op: vergewis je ervan, vooraleer je de activiteit geeft, dat de leerlingen er de dubbele bodem en het cynisme van snappen. Indien je denkt dat dit voor jouw leerlingen niet het geval is, is het best deze activiteit niet te geven.

Laat de leerlingen kijken naar het filmpje 'Lof der tabak'. U vindt het op YouTube. Let op, neem het filmpje van 1 min. 45 sec. en niet het filmpje van 23 minuten.

Stel je voor: je leerlingen zijn net afgestudeerd en kunnen aan de slag in de marketingafdeling van een sigarettenfabriek. Daar krijgen ze volgende opdracht: de jeugd van tegenwoordig rookt steeds minder. Daar moeten we iets aan doen! Maak een reclamefilm of radiospot specifiek gericht op 12 tot 14-jarigen. Bekijk eerst goed wat deze jongeren belangrijk vinden. Kies daar één aspect uit en speel daarop in om een goede reclamespot te maken! Deze spot mag maar 30 seconden duren.

Leerlingen werken in groepjes van 3 of 4.

Laat de verschillende groepjes hun creatie voorstellen. Ze spelen de reclamefilm of lezen de radiospot voor.

Bespreek de oefening:

Wat vinden jongeren van hun leeftijd belangrijk?

Welk aspect hebben ze uitgekozen?

Hoe speelt hun campagne daarop in?

Vind je dit aspect nog terug in reclamespots voor andere producten?

Laten we ons zelf beïnvloeden door reclame?

EN/OF – alternatieve activiteit: schoolcampagne tegen alcohol/tabak

Voor deze oefening heb je een computerklas nodig of de leerlingen gebruiken hun smartphone. De leerlingen werken per twee.

Laat de leerlingen afbeeldingen 'campagnes tegen roken' of 'anti rook reclame' opzoeken. Of in Youtube kunnen ze ook filmpjes bekijken. Vraag de groepjes om een choquerende campagne te zoeken en bekijk één of enkele voorbeelden. Laat hen er nu een zoeken die vooral focust op gezondheid. Wie vindt er tenslotte een grappige?

Welke campagnes vinden ze het meest aanslaan? Welke argumenten om te gebruiken proberen ze met deze campagne onderuit te halen?

Welke campagne zou het meest effect hebben? Hier vraagt je natuurlijk naar wat

jouw leerlingen vinden, niet naar de meest wetenschappelijk onderbouwde campagne.

Geef hen de informatie mee dat choquerende campagnes vooral angst inboezemen maar slechts kort en hierdoor weinig effect hebben. Campagnes die focussen op gezondheid zijn voor jongeren minder effectief omdat zij nog niet echt stilstaan bij het feit dat ze hierdoor binnen tientallen jaren kanker kunnen krijgen. De beste campagnes zijn deze die aanleunen bij de leefstijl van de doelgroep en de onderliggende redenen waarom jongeren gebruiken.

Opdracht: Laat de leerlingen zich focussen op het doorprikken van één reden om te roken of alcohol te gebruiken en laat hen een affiche maken met slogan/foto/tekening. Er mogen gerust dingen overgenomen worden van de voorbeelden die ze gezien hebben op het internet. Laat hen de affiches ophangen op school.

Of doe eventueel een wedstrijd, waarbij de mooiste affiche wordt gekopieerd en uitgehangen in de school. Je kan de affiche ook doorsturen naar Gezond leven. Daar kan ze gepost worden bij de actie 'generatie rookvrij'.

Alternatieve opdracht: is uw klasgroep weinig creatief, of vind je de opdracht te moeilijk voor hen, dan kan je hen hun favoriet laten overtekenen.

Les 4: Zoek iemand die...

Over de les eerst dit

De leerlingen lopen door het lokaal en zoeken iemand die beantwoordt aan één van de gevraagde beschrijvingen. Indien hij daaraan beantwoordt, noteert hij zijn naam. Alle leerlingen zijn op zoek naar vijf verschillende medeleerlingen die beantwoorden aan de gevraagde beschrijvingen.

Goed om weten

Deze coöperatieve leerstrategie vind je ook terug in boekjes van energizers. Daar staat het onder de naam BINGO.

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- leren bepaalde eigenschappen van elkaar kennen
- delen eigenschappen en kenmerken die vaak met roken te maken hebben van zichzelf mee aan anderen
- beleven plezier aan het spel

Je hebt nodig

- Een klaslokaal met ruimte tussen de banken
- Bijlage *leerlingendocument* 'Zoek iemand die' algemeen
- Bijlage *leerlingendocument* 'Zoek iemand die' specifiek voor leerlingen die het toneel GESMOOR zagen

Lesverloop

Activiteit 1: Uitleg van het spel

1. Nadat de leerlingen hun blad hebben ontvangen zoeken ze zo vlug als mogelijk een lijntje, kolom of diagonaal van uitdrukkingen waarvan ze denken dat ze namen van medeleerlingen kunnen vinden om bij die uitdrukkingen te schrijven.
2. De leerlingen lopen door het lokaal en houden hun hand in de lucht tot ze een partner hebben gevonden. Ze vormen een duo.
3. Leerling A stelt een vraag aan leerling B. Bv. 'zoek iemand die geen interesse heeft in roken' Indien leerling B daar 'ja' kan op antwoorden, schrijft leerling B zijn naam op het blad van leerling A. Leerling A heeft zo al 1 handtekening van de vijf!
4. Indien leerling B 'nee' zegt, mag leerling A geen nieuwe vraag meer stellen.

5. Daarna stelt leerling B een vraag aan leerling A...
6. De duo's zeggen dank je wel tegen elkaar en gaan uit elkaar op zoek naar een nieuwe partner.
7. Wie het eerst 5 (verschillende) namen op een rij of kolom heeft, is gewonnen. Hij roept zo luid hij kan: BINGO.
8. De leerkracht houdt de groep goed in het oog om te zien wie als eerste klaar is!
9. Je kan spelen voor de 1ste, 2de en 3de plaats.
10. Daarna gaat iedereen naar zijn plaats en lezen de winnaars nog eens de uitdrukkingen voor met daarbij de namen.

Leuke variatie: Je kan natuurlijk ook gedurende een afgesproken tijd spelen en daarna tellen hoeveel verschillende namen er op ieders blad staan. De leerling met het meeste aantal verschillende namen, is gewonnen.

Activiteit 2: Nabespreken van de oefening

1. Wie won? Eventjes nakijken of de winnaar eerlijk speelde.
2. Hoe verliep de oefening? Hoe kwam het dat je het spel won?
3. Wat wil je nog kwijt?

Bijlage *leerlingendocument* 'Zoek iemand die...'

al eens een sigaret rookte	geen facebook account heeft	zich in TOM herkent	geen interesse heeft in roken	lid is van een sportvereniging
drie manieren kan noemen om te stoppen met roken	vijf namen van mensen kan noemen die niet roken	een reeks op NETFLIX volgt	geen sigaretten rookt maar wel viped	die later wel eens zal roken
enkel rookt tijdens feestjes of festivals	zich in TINE herkent	graag zou stoppen met roken	vandaag reeds meer dan 10 berichtjes stuurde	thuis een waterpijp heeft
zich ergert aan roken	die gestopt is met roken	net als TOM zich ziek voelde bij zijn eerste sigaret	spijt heeft dat hij/zij is begonnen met roken	mooi kan zingen

roken COOL vindt	gemakkelijk een dagje kan leven zonder gsm	drie namen van mensen kan noemen die gestopt zijn met roken	vaak anderen helpt	vijf merken van sigaretten kan opnoemen
------------------	--	---	--------------------	---

Les 5: We maken een rookmachine

Lesdoelstellingen

De leerlingen...

- Zien de gevolgen van roken

Je hebt nodig

- zie foto's

Activiteit

De voorbereiding

1. Wat heb je nodig?

2. Neem een shampoofles.

3. Ideaal is een fles waarbij de opening bovenaan precies groot genoeg is om een sigaret in te steken.

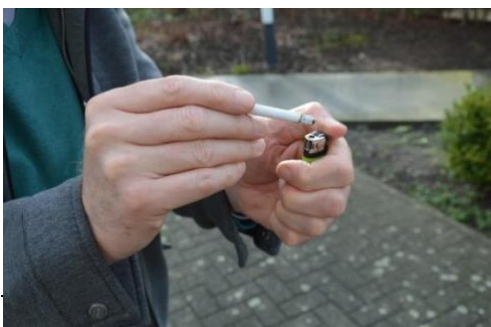
Ook een fles waarbij u de top er kan afschroeven is een meerwaarde. Zo kan u makkelijker een watje monteren onder de opening van de fles.

4. Maak met een schaar voorzichtig een gaatje in de bodem van de fles. Maak het niet té groot. U moet met uw vinger het gat kunnen afsluiten.

Om zeker te zijn dat de proeffles werkt is het interessant de proef vooraf te testen. Opgelet: deze activiteit wordt het best in openlucht uitgevoerd. De leerlingen kijken toe. Grootste nadeel van deze test is dat iemand u moet assisteren om de sigaret aan te steken, als u zelf geen roker bent. Laat dit liefst niet doen door een medeleerling maar door een collega.

De test:

5. bevestig de aangestoken sigaret op de fles.

6. Duw met uw ene hand op de fles (zo gaat de lucht eruit langs het gaatje onderaan de fles).

7. Dek nu het gaatje onderaan af met de vinger van uw andere hand en laat met uw ene hand de fles los. Zo wordt er nu lucht aangezogen door het bovenste gaatje, waar de sigaret in zit.

8. De fles vult zich met meer en meer sigarettenrook. Herhaal deze handelingen en rook zo de sigaret (deels) op.

Haal na de test het watje uit de fles en kijk... De teer zorgt voor de verkleuring van het watje. Het is ook de teer die in de longblaasjes neerslaat en zorgt voor longaandoeningen en longkanker.

(Deze activiteit vindt u ook terug in de bundel van 'game.over@tabak' (activiteit 1))

Doel is de leerlingen proefondervindelijk het effect van tabak op de longen duidelijk te maken.

Les 6: Generatie rookvrij

Lesverloop

Activiteit 1 Onze blik op roken

De wetgeving op roken is in de loop van de jongste 70 jaar vaak aangepast. Waar vroeger bijna overal mocht gerookt worden, is de sigaret nu werkelijk verbannen naar de stoep. Niet voor niets was het woord van 2011 'stoeproken'. In

2018 wordt zelf roken op de stoep in vraag gesteld.

Laat de leerlingen de volgende drie filmfragmenten bekijken: 1. Lof der tabak 2. Is roken schadelijke – een fragment uit een wetenschappelijk programma van de jaren 60 waarin de presentator zelf rookt. 3. Campagnefilmpje van de Vlaamse Liga tegen Kanker over roken in huis.

Laat je leerlingen per twee werken. Maak drie kolommen. 1ste kolom: Hoe ging met vroeger met rokers om; 2de kolom: Hoe gaat men nu met roken om; 3de kolom: hoe zal men over 10 jaar met rokers en roken omgaan?

Laat de groepjes 5 minuten ideeën verzamelen. Bespreek daarna in een klassengesprek alle inbreng van de leerlingen. Je kunt alle aangebrachte informatie op het bord brengen.

Let op: misschien zijn er leerlingen die aangeven dat de wetten rond roken weer zullen versoepelen. Laat deze leerlingen duidelijk uitleggen wat hun argumentatie is.

Activiteit 2 Elke maand een maatregel erbij

Laat de leerlingen enkele maatregelen opzoeken die er het jongste jaar zijn bijgekomen om het roken te ontmoedigen. Laat hen zeker ook maatregelen zoeken uit het buitenland. Wij sommen er hier enkele op:

- Niet meer roken in de wagen in het bijzijn van minderjarigen
- Lidl stopt de verkoop van sigaretten in hun winkels
- In schoolgebouwen mag niet meer gerookt worden ook buiten de uren
- Sigarettenpakjes moeten neutraal worden (witte verpakking)
- De prijs van de sigaretten in Australië (13,6 euro tegenover India 1,4 euro)
- Ook Cercle Brugge verbiedt het roken tijdens matches.

Laat je leerlingen in duo's werken. Ze kiezen een maatregel en ze zoeken argumenten op die de maatregel verdedigen en argumenten die de maatregel in vraag stelt. Ze zoeken samen naar deze tegengestelde argumenten. Daarna vraag je een duo vooraan. Zij moeten onder jouw leiding een discussie voeren over één maatregel. De ene leerling

verdedigt de maatregel, de andere leerling geeft argumenten om de maatregel niet toe te passen. Je vraagt aan alle andere leerlingen om na elke discussie aan te geven wie het best zijn/haar argumenten naar voor kon brengen.

Hou in je achterhoofd dat effectieve maatregelen die preventief werken de volgende zijn: de prijs verhogen; vermindering van het aantal verkooppunten; verhoging van de minimumleeftijd en interventies die inspelen op de sociale normen.

Activiteit 3 Generatie rookvrij! Wat is dat precies?

“We streven naar een maatschappij waarin ieder kind dat vanaf 2019 wordt geboren, rookvrij kan opgroeien.” Via de website van Generatie rookvrij enkele initiatieven opzoeken.

Verdeel de klas in groepen. Laat elke groep een initiatief uitwerken. Indien jouw leerlingen niet zo creatief zijn, mogen ze een bestaand initiatief toepassen op je eigen school of sportclub.

Les 7: Stoppen – nie te doen of een makkie?

Over de les eerst dit

Leerlingen realiseren zich niet bij het roken van de eerste sigaret dat ze zullen verslaafd geraken aan de tabak. "Ik heb het onder controle", "Ik kan stoppen",... De meeste rokers hebben reeds pogingen ondernomen om te stoppen of overwogen te stoppen met roken. Gezondheid, kostprijs, druk van vrienden en/of familie zijn belangrijke redenen om te stoppen met roken.

Goed om weten

Op het einde van het toneel ondernemen Tom en Tine pogingen om te stoppen met roken. Eerst op wilskracht, het gebruik van nicotinepleisters, de e-sigaret, hypnose en met begeleiding van een tabakoloog.

VOET

Uit de gemeenschappelijke stam – de leerlingen

Uit context 1 – de leerlingen

Les 8 Creatieve verwerking GESMOOR

Over de les eerst dit

Wie het theaterstuk gezien heeft, waar het thema cannabisgebruik ter sprake komt, weet dat druggebruik niet zonder risico is. In deze activiteiten leren leerlingen hun eigen ervaringen rond alcohol en drugs delen. Na enkele opwarmingsoefeningen zetten de leerlingen hun eigen ervaringen rond alcohol en drugs op papier. Daarna werken zij aan een korte theaterscène, waarin zij hun eigen verhaal uitbeelden. De toeschouwers mogen hierbij inspringen en advies geven aan de spelers. Goed om weten.

Goed om weten

De voorgestelde activiteiten duren minstens twee lesuren tot maximaal een halve dag. Je kan de les in twee delen splitsen en op verschillende dagen uitvoeren. Het stramien van deze activiteiten werd uitgewerkt door Eva De Haan (stagiaire De Sleutel tijdens het academiejaar 2011-2012).

VOET

Uit de gemeenschappelijke stam - de leerlingen

- 1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk
- 5 houden rekening met de situatie, opvattingen en emoties van anderen
- 11 kunnen gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie stellen aan de hand van relevante criteria
- 12 zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken
- 13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken
- 18 gedragen zich respectvol
- 19 dragen actief bij tot het realiseren van gemeenschappelijke doelen
- 25 stellen kwaliteitseisen aan hun eigen werk en aan dat van anderen

Uit context 1 - de leerlingen

- 8 schatten de risico's en gevolgen in bij het gebruik van genotsmiddelen en medicijnen en reageren assertief in aanbodsituaties

Lifeskills

- Persoonlijke vaardigheden
 - 1) omgaan met stress
 - positief denken
 - 3) opbouwen van een positief zelfbeeld
 - opbouwen van eigenwaarde, zelfvertrouwen
 - gevoel van zelfcontrole en zelfkennis
 - zelfevaluatie
- Interpersoonlijke vaardigheden
 - 1) interpersoonlijke communicatie
 - (non)verbale communicatie

- actief luisteren
- 2) empathie
 - vermogen om te luisteren, begrip voor noden en omstandigheden van anderen en dat begrip uitdrukken
 - cognitieve vaardigheden
- 2) kritisch denken
 - analyseren van peer en media-invloed

Lesdoelen

De leerlingen...

- leren op een nieuwe, creatieve manier werken rond alcohol- en drugpreventie
- horen elkaars mening over tabak, alcohol en illegale drugs
- maken kennis met het rollenspel
- leren om zich in te leven in elkaars denkwereld
- geven elkaar advies en luisteren naar advies van anderen

Je hebt nodig

- Een klaslokaal dat ruim genoeg is om leerlingen te laten bewegen
- Voor iedere leerling een pen en een vel papier
- Stiften voor alle leerlingen
- Bijlage JOIN(T) US 20: *leerkrachtendocument* 'Uit te beelden woorden'
- Bijlage JOIN(T) US 21: *leerlingendocument* 'Wat zit er na vandaag in mijn hoofd'

Lesverloop

Activiteit 1: Drie Stappen Interview

De leerlingen nemen van hun partner een interview af en wisselen vervolgens met de klas uit wat ze hebben gehoord.

Laat de leerlingen in duo's werken. Geef de volgende opdracht: jullie krijgen vijf minuten de tijd om vragen voor een interview op te stellen. Straks moeten jullie je duopartner interviewen over het geziene toneel. Schrijf enkele vragen op die je kan stellen. Daarna krijgt de eerste leerling van het duo de kans om zijn vragen te stellen. Hij luistert aandachtig naar de antwoorden. De interviewer moet straks de inhoud van de antwoorden in een kringgesprek doorgeven aan de klas. Daarna stelt de andere leerling de vragen. Nadat iedereen geïnterviewd is, hou je een kringgesprek. Tijdens het kringgesprek brengen de interviewers verslag uit van de informatie die ze vernomen hebben tijdens het interview.

Activiteit 2: Placemat

Verdeel de klasgroep in groepjes van telkens vier leerlingen. Elk groepje krijgt een grote witte poster. In het midden van het blad teken je een rechthoek. Dit is het gemeenschappelijke deel. Trek vanuit elke hoek van de rechthoek een lijn naar de hoek van het blad. Zo ontstaan 4 gebieden. Elke leerling krijgt een gebied.

Geef je leerlingen volgende opdracht. Schrijf situaties op die je al hebt meegemaakt in verband met tabak, alcohol, medicatie en illegale drugs. Iets wat je zelf meemaakte, een vriend of vriendin of iemand van je familie. Schrijf deze situatie in korte zinnen (of kernwoorden op) in jouw gebied op de placemat. De leerlingen werken gedurende vijf minuten in stilte.

Daarna wisselen ze alle situaties met elkaar uit. Eén leerling vertelt, de andere drie luisteren en stellen eventueel vragen. Zo kan iedereen zich een beeld vormen van de verschillende situaties.

Daarna kiezen de groepjes een situatie om verder uit te werken tot een rollenspel. Ze mogen ook twee of meer situaties in elkaar laten vloeien in een nieuw verhaal.

In de middelste rechthoek schrijft één leerling het scenario van hun rollenspel op. Als het verhaal af is, zijn volgende vragen beantwoord: Over wie gaat het verhaal? Welke drugs (of alcohol) komen er in het verhaal voor? Wat doen de personen met deze tabak, alcohol of drugs? Wat gebeurt er met de andere mensen in het verhaal? Loopt het verhaal goed of slecht af? Welke boodschap wil je overdragen met je verhaal?

Activiteit 3: Uitbeelden – even opwarmen voor een rollenspel

Verdeel je klasgroep in twee. We maken er een kleine wedstrijd van. Om de beurt mag iemand van elke groep naar voor komen. Die krijgt een kaartje met een woord. Bijlage JOIN(T) US 20: *leerkrachtendocument* 'Uit te beelden woorden'. Hij of zij mag het woord uitbeelden. De eigen groep mag drie maal raden. Als ze het woord raden krijgen ze één punt voor een eenvoudig woord of twee punten voor een moeilijk woord. (De kaartjes hebben verschillende kleuren en de leerling mag altijd kiezen om een gemakkelijk of moeilijk woord uit te beelden.) Als de groep het woord niet vindt, mag de andere groep ook drie maal raden. Let op, als iemand een antwoord zomaar roept, is het ook een beurt!

Variaties op deze oefening vind je in het boek *Energize II* van Erwin Tielemans¹

Activiteit 4: Het verhaal voorbereiden

De groepjes gaan nu het uitgeschreven verhaal van oefening 2 (Placemat) verder verfijnen en voorbereiden om te spelen. Hier kun je klassikaal nog eens volgende

¹ TIELEMANS, E., *Energize II*, Stichting Lions Quest Nederland, 2004 Amstelveen p.135

vragen overlopen. Noteer de vragen op het bord. Zo blijven ze zichtbaar voor de leerlingen.

- Over wie gaat het verhaal? (Je mag je eigen namen gebruiken of ze veranderen.)
Wie is de belangrijkste persoon in dit verhaal?
- Waar speelt het verhaal zich af?
- Welke drug wordt er gebruikt? Hoe zie de drug eruit? Wat gebeurt er wanneer je die drug gebruikt?
- Zijn er nog andere personen in het verhaal betrokken? Wat is hun aandeel?
- Wat gebeurt er door de drug in het verhaal? Wat deed de drug met het hoofdpersonage? Hoe reageerden de andere personen?
- Hoe loopt het verhaal af?

De verhalen hoeven niet lang te zijn. De verhalen zijn best duidelijk. Het is wel de bedoeling dat de verhalen binnen de klas blijven. Dit wordt nog eens duidelijk benadrukt door de leerkracht.

De groepjes krijgen nu de tijd om aan hun verhaal te werken. Loop rond om de vragen te beantwoorden en eventueel hulp te bieden. Enkele van deze verhalen worden gespeeld. Voorzie genoeg lokalen en ruimte om te kunnen repeteren, zodat de groepjes elkaar niet storen. Nog enkele tips (die ook op het bord of op een flap staan).

- Spreek duidelijk en niet te snel
- Sta niet met je rug naar het publiek
- Spreek/speel niet door elkaar

Activiteit 5: Rekken en strekken – energizers

Als leerkracht kan je één van deze energizers kiezen. Het is de bedoeling dat je als leerkracht op een laagdrempelige en speelse manier een oefening geeft die ervoor zorgt dat de leerlingen meer met elkaar vertrouwd geraken en zo in de volgende oefening beter met elkaar kunnen spelen.

***Zip, zap, zoep*²**

De leerlingen staan in een cirkel. Je vertelt dat je een onzichtbaar maar zeer warm stokbrood in de hand hebt. Je geeft het brood door met de zon mee. En je zegt terwijl je het brood doorgeeft: ZIP. De volgende deelnemer neemt het onzichtbare stokbrood aan en geeft het op zijn beurt zeer vlug door en zegt (of roept) ZIP. De leerlingen proberen het brood zo vlug als mogelijk door te geven.

² TIELEMANS, E., *Energize II*, Stichting Lions Quest Nederland, 2004, p. 108

De leerlingen kunnen de richting van het onzichtbare hete stokbrood veranderen. Dit kunnen de leerlingen door ZAP te roepen. Met veel omhaal steken ze dan beide gestrekte armen vooruit en geven het hete stokbrood terug vanwaar het komt.

De leerlingen kunnen ook het hete brood naar iemand anders in de kring doorgooien. Dan moet je ZOEPEN. De deelnemer die het hete stokbrood heeft, gooit het brood naar iemand toe en roept ZOEP! Wie het brood krijgt kan ofwel ZIPPEN (met de klok mee) of ZOEPEN (teruggooien). ZAPPEN na ZOEPEN is verboden.

Leg er bij de leerlingen de nadruk op dat ze zeer expressieve gebaren moeten maken. Speel de activiteit aan een hoge snelheid! Fouten maken wordt dan echt wel plezierig.

Storm

Voor deze oefening is er een veelvoud van drie plus één extra persoon (de spelleider) nodig.

De leerlingen vormen groepjes van drie. Twee mensen vormen met hun armen het dak van het 'huis'. De derde leerling, de 'persoon', kruipt in het huis.

Er is één leerling die huis noch persoon is (de spelleider). Hij of zij roept nu 'huis' of 'persoon'. Als hij 'persoon' roept, wisselen alle personen van huis. De huisloze leerling probeert ook in een huisje te komen. De persoon die geen huisje meer heeft, mag nu 'huis' of 'persoon' roepen (en is dus nu de spelleider).

Als er 'huis' geroepen wordt blijven de 'personen' zitten en valt het huis uit elkaar: iedereen zoekt een nieuwe partner om een huis te vormen boven het hoofd van een persoon. Wie hier overschiet, mag ook weer roepen.

Bij 'storm' wisselt iedereen en moeten zowel de huizen als de personen op zoek naar nieuwe partners. Huizen mogen nu ook personen worden en omgekeerd, zolang zij maar een groep van 3 vormen.

ESP een grappige oefening over gedachten lezen³

Daag je leerlingen uit dat je ze wil testen op ESP (Extra Sensory Perception). Om dit te kunnen moeten de leerlingen drie zaken kunnen uitbeelden:

Doe de bewegingen voor en de leerlingen herhalen samen, zodat iedereen elke beweging goed kent.

- Een kangoeroe (gebogen benen, twee pootjes vooruit)
- Ballerina (op de toppen van de tenen staan en de handen samen hoog in de lucht boven je hoofd)
- De denker (rechter elleboog op de rechterknie, vingers aan het voorhoofd, linkervoet iets achteruit – de persoon gaat zo wat door de knieën)

³ TIELEMANS, E., Energize II, Stichting Lions Quest Nederland, 2004 Amstelveen p. 83

De leerlingen werken per drie. Nu kennen we de gebaren om te testen of jouw groep beschikt over een dosis ESP. Vraag je leerlingen om in hun groepje van drie met de rug tegen elkaar te staan.

- Vraag hen om zich zo goed mogelijk te concentreren op hun twee groepsgenoten. Zonder te praten of elkaar aan te raken proberen ze op een geestelijke manier met elkaar in contact te komen. Kies één van de drie figuren (in je hoofd). De leraar telt luidop tot drie. De leerlingen draaien zich naar elkaar om en beelden de figuur uit die elke leerling heeft gekozen. Jullie beschikken over ESP als jullie alle drie dezelfde figuur laten zien. 1... 2... 3... (Natuurlijk heeft deze grappige oefening niets te maken met ESP.)

Activiteit 6: Advies geven

Per groepje wordt nu het verhaal opgevoerd.

De andere leerlingen letten goed op. Aan het eind van het stuk mogen zij hun advies voor één van de spelers (meestal de hoofdrolspeler) op een kaartje schrijven. Hierbij beantwoorden zij de vraag: 'Wat zou jij doen als...'. Zij mogen hierbij één van de rollen kiezen en vertellen wat ze in zijn of haar plaats zouden doen. Ook geven zij aan op welk moment zij zouden ingrijpen. Geef hierbij als leerkracht ook best een voorbeeld (zoals: 'Als ik Laura was, zou ik Frank vragen om af te kicken. Ik zou inspringen op het moment dat ik het wil uitmaken.').

Een van de kaartjes wordt aan de spelers gegeven. De spelers spelen de voorstelling opnieuw en nemen het advies mee. De voorstelling wordt gespeeld vanaf het moment dat er volgens het advies ingegrepen wordt (bijvoorbeeld op het punt dat Laura het uit wil maken met Frank). Dit kan een aantal keer achter elkaar gebeuren met verschillende adviezen. De leerlingen kunnen nu discussiëren over wat zij een juiste oplossing vinden.

Wat ook kan is: dat een leerling zelf inspringt en een bepaalde rol overneemt en speelt hoe hij of zij een bepaalde situatie zou aanpakken. In feite werkt dit nog beter dan het door de acteurs te laten spelen!

Activiteit 7: Verwerking

De leerlingen krijgen een blad waarop zij twee vakjes mogen invullen: 'Wat zit er na vandaag in mijn hoofd?' en 'Wat ga ik er nu mee doen?' (Bijlage JOIN(T) US 21: *leerlingendocument* 'Wat zit er na vandaag in mijn hoofd'). De leerlingen krijgen een 10-tal minuten rustig de tijd om hierover na te denken.

De leerlingen mogen hun ingevulde blaadjes aan elkaar laten zien. Daarna mogen zij deze mee naar huis nemen.